

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیه السلام

www.ghaemiyeh.com
www.ghaemiyeh.org
www.ghaemiyeh.net
www.ghaemiyeh.ir

جنتی

۱۵۷

داوری

محمد حسین بریموندی

۲۸

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

چهل حدیث داوری

نویسنده:

محمد حسین بریموندی

ناشر چاپی:

زائر - آستان مقدس حضرت معصومه علیها السلام

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۷	چهل حدیث داوری
۷	مشخصات کتاب
۷	اشاره
۹	فهرست مطالب
۱۳	مقدمه الناشر
۲۱	قضا
۲۲	۱- داوری الهی
۲۳	۲- قضاوت رسول الله در بین مردم
۲۴	۳- ویژگی الهی قضاوت اهل بیت علیهم السلام
۲۵	۴- قرآن و سنت برترین داور
۲۶	۵- اهمیت قضاوت در اسلام
۲۷	۶- داوری طاغوت
۲۸	۷- دانش قضا
۲۹	۸- قضاوت براساس گمان
۳۰	۹- جایگاه صلح در قضاوت
۳۱	۱۰- عادل ترین مردم
۳۲	۱۱- رسوایی در حکم جور
۳۳	۱۲- اهمیت قضاوت به حکم الهی
۳۴	۱۳- طلب قضاوت برای دنیا
۳۵	۱۴- خصوصیات قاضی خوب
۳۶	۱۵- قضاوت ناحق
۳۷	۱۶- عواقب حکم جور
۳۸	۱۷- جایگاه بینه و یمین در قضاوت

- ۳۹ ۱۸- پاداش زحمات قاضی
- ۴۰ ۱۹- رعایت آداب قضاوت
- ۴۱ ۲۰- رحمت الهی بر سر قضاوت حق
- ۴۲ ۲۱- همراهی ملانکه با قضات
- ۴۳ ۲۲- قضات طاغوت
- ۴۴ ۲۳- قضاوت در حالت غیر عادی
- ۴۵ ۲۴- گوش دادن به کلام طرفین
- ۴۶ ۲۵- عدالت در نگاه و اشاره
- ۴۷ ۲۶- اهمیت گفتار قاضی در قضاوت
- ۴۸ ۲۷- عامل عزل قاضی
- ۴۹ ۲۸- جایگاه قاضی عادل در آخرت
- ۵۰ ۲۹- قضاوت جور در جهنم
- ۵۱ ۳۰- رجوع به قاضی ظالم
- ۵۲ ۳۱- موانع قبولی شهادت در قضا
- ۵۳ ۳۲- رشوه در قضاوت
- ۵۴ ۳۳- شفاعت در حد نیست
- ۵۵ ۳۴- خطا در قضاوت (غیر عمد)
- ۵۶ ۳۵- بدترین قاضی
- ۵۷ ۳۶- آفت قضاوت
- ۵۸ ۳۷- زوال قدرت قاضی
- ۵۹ ۳۸- شهادت دروغ
- ۶۰ ۳۹- تلقین نکردن به گواهان
- ۶۱ ۴۰- قاضی میزبان یکی از شاکیان نباشد
- ۶۲ منابع و مأخذ
- ۶۵ درباره مرکز

سرشناسه : بریموندی، محمدحسین، 1354 -

عنوان و نام پدیدآور : چهل حدیث داوری / محمدحسین بریموندی.

مشخصات نشر : قم: آستانه مقدسه قم، انتشارات زائر، 1387.

مشخصات ظاهری : 55 ص.؛ 12 × 5/16 س م.

فروست : آستانه مقدسه قم، انتشارات زائر؛ 157. چهل حدیث؛ 28.

شابک : 6000 ریال: 2-055-180-964-978

یادداشت : کتابنامه: ص. 53-55؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع : اربعینات -- قرن 14

موضوع : احادیث شیعه -- قرن 14

موضوع : قضاوت -- احادیث

شناسه افزوده : آستانه مقدسه قم. انتشارات زائر

رده بندی کنگره : 9/143BP/ب46چ9 1387

رده بندی دیویی : 297/218

شماره کتابشناسی ملی : 1918028

ص: 1

اشاره

فهرست مطالب

فهرست مطالب

مقدمه ناشر... 5

1. قضا... 13

2. داوری الهی... 14

3. قضاوت رسول الله در بین مردم... 15

4. ویژگی الهی قضاوت اهل بیت(ع)... 16

5. قرآن و سنت برترین داور... 17

6. اهمیت قضاوت در اسلام... 18

7. داوری طاغوت... 19

8. دانش قضات... 20

9. قضاوت براساس گمان... 21

10. جایگاه صلح در قضاوت... 22

11. عادل ترین مردم... 23

12. رسوایی در حکم جور... 24

13. اهمیت قضاوت به حکم الهی... 25

14. طلب قضاوت برای دنیا... 26

15. خصوصیات قاضی خوب... 27

16. قضاوت ناحق... 28

17. عواقب حکم جور... 29

18. جایگاه بینة و یمین در قضاوت... 30

- 19 . پاداش زحمات قاضی ... 31
- 20 . رعایت آداب قضاوت ... 32
- 21 . رحمت الهی بر سر قضاوت حق ... 33
- 22 . همراهی ملائکه با قضات ... 34
- 23 . قضات طاغوت ... 35
- 24 . قضاوت در حالت غیر عادی ... 36
- 25 . گوش دادن به کلام طرفین ... 37
- 26 . عدالت در نگاه و اشاره ... 38
- 27 . اهمیت گفتار قاضی در قضاوت ... 39
- 28 . عامل عزل قاضی ... 40
- 29 . جایگاه قاضی عادل در آخرت ... 41
- 30 . قضاوت جور در جهنم ... 42
- 31 . رجوع به قاضی ظالم ... 43
- 32 . موانع قبولی شهادت در قضا ... 44
- 33 . رشوه در قضاوت ... 45
- 34 . شفاعت در حد نیست ... 46
- 35 . خطا در قضاوت (غیر عمد) ... 47
- 36 . بدترین قاضی ... 48
- 37 . آفت قضاوت ... 49
- 38 . زوال قدرت قاضی ... 50
- 39 . شهادت دروغ ... 51

40 . تلقین نکردن به گواهان... 52

منابع و مأخذ... 53

ص: 4

كَلَامُكُمْ نُورٌ

سخن شما اهل بیت، نور است.

زیارت جامعه کبیره

بر آستان احادیث اهل بیت، عقل خضوع می کند دل خشوع می یابد و روح سیراب می شود. احادیث نورانی ائمه اطهار، منشوری است که حکمت های قدسی و معارف ناب الهی را بر دل ها و عقل ها می تاباند. گلشنی روح پرور و گنجینه ای گرانبها و سرمایه ای پایان ناپذیر است.

ص: 5

امام باقر علیه السلام فرمود :

شَرَّفًا أَوْ عَرَبًا ، فَلَا تَجِدَانِ عِلْمًا صَحِيحًا إِلَّا شَيْئًا خَرَجَ مِنْ عِنْدِنَا أَهْلِ الْبَيْتِ؛⁽¹⁾

به شرق و غرب جهان بروید ، هیچ دانش صحیحی نخواهید یافت ، مگر آن که از ما خاندان پیامبر صادر شده است .

همواره مدیون راویان ، محدثان و عالمان گذشته شیعه ایم که با دقت و درایت و مسئولیت شناسی ، سخنان نورانی پیشوایان معصوم را ثبت و ضبط کرده و به عنوان «میراث اهل بیت» به نسل های بعدی سپرده اند .

احادیث اهل بیت علیهم السلام آنگونه که خودشان فرموده اند ، «نور» است .

مجموعه های حدیثی ، دانشکده های صامت اما جاویدان امامان شیعه است که بشریت را آموزش غیر حضوری می دهد و خرسندیم که ما میراث دار این

ص: 6

1-1 . الکافی ، کلینی ، ج 1 ، ص 399 .

رهایی از حیرت ها و ضلالت ها و کج راهه ها ، نیازمند این احادیثیم که «چراغ راه» و هدایت گر اندیشه ها و صفابخش دل ها و جان ها است .

روایات پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و اهل بیت او ، هم در عرصه مباحث اعتقادی برای ما «حجّت» است ، هم در قلمرو فقه و تبیین احکام شرع و حلال و حرام الهی سند و پشتوانه است ، هم در موضوعات اخلاقی ، تربیتی ، تهذیب نفس ، پند و موعظه ، سرشار از حکمت و بینش و هدایت است و اگر مردم با احادیث نورانی خاندان عصمت و طهارت آشنا شوند ، دل در گرو محبت و اطاعت آنان می نهند ، همانگونه که حضرت رضا علیه السلام فرمود : إِنَّ النَّاسَ لَوْ عَلِمُوا مَحَاسِنَ كَلَامِنَا لَاتَّبَعُونَا؛(1)

ص: 7

اگر مردم خوبی‌ها و زیبایی‌های سخن ما را بدانند، از

ما پیروی می‌کنند.

بر این اساس، آموختن، نوشتن، بیان، نشر، شرح و تبیین، حفظ و تعلّم احادیث اهل بیت، کاری است ارزشمند و در راستای حفظ و گسترش فرهنگ اهل بیت علیهم السلام.

کتاب حدیثی شیعه، همچون دریایی عمیق و مّواج پر از گهرهای نفیس است. برای بهره‌گیری از ذخایر این اقیانوس ژرف و پرگهر، باید به غوّاصی در دل آن پرداخت و لؤلؤ و مرجان‌هایی به دست آورد و به نسل امروز و مشتاقان عرضه کرد.

«چهل حدیث نویسی»، یکی از گام‌های ارزشمند در نشر و تشریح احادیث عترت پاک نبوی است که عالمان از دیرباز به آن مبادرت می‌ورزیدند و جامعه را از معنویّت آثار اهل بیت بهره‌مند می‌ساختند. اینکه

ص: 8

امامان فرموده اند: هر کس چهل حدیث از احادیث ما را حفظ کند، در روز قیامت فقیه و دین شناس

برانگیخته می شود، هم پشتوانه چنین حرکت علمی و فرهنگی است، هم ما را به ضرورت حفظ احادیث آنان آگاه می کند. چه حفظ به معنای به حافظه سپردن باشد، چه ثبت و ضبط و جلوگیری از فراموش شدن و از بین رفتن باشد و چه به معنای حفظ در عمل. به هر حال، تشویقی است برای رویکرد به معارف اهل بیت که در کلمات نورانی آنان نهفته است.

امروز، نیاز جامعه به آشنایی با فرهنگ ناب اهل بیت، بیش از هر زمان احساس می شود. عطش و استقبال هم که مردم از خود نشان می دهند، ضرورت ارائه و عرضه کلمات خاندان عصمت را در قالبی روان، سهل الوصول و متناسب با اقشار مختلف علاقه مند، روشن تر نشان می دهد و به همین دلیل، مراکز و

ص: 9

مؤسّسات و اشخاصی به نشر «چهل حدیث» می پردازند .

آستانه مقدسه حضرت معصومه علیهاالسلام نیز به عنوان یک حرکت فرهنگی در راه نشر احادیث پیشوایان دین

و ترویج معارف عترت ، اقدام به چاپ این سلسله از چهل حدیث های موضوعی کرده است . موضوعات ، ابتدا در کمیته ای تعیین ، سپس به محققان و مؤلفان سفارش داده شده تا به گردآوری و تدوین چهل حدیث پیرامون موضوعات برگزیده پردازند . سعی شده است اغلب موضوعات ، اخلاقی ، تربیتی ، کاربردی و معارفی باشد . تا چه قبول افتد و چه در نظر آید .

امّا جزوه حاضر

از جلوه های مهم نظام اسلامی ، اجرای عدالت در جامعه و رساندن حق به حق دار و جلوگیری از ظلم است و این مسؤولیت مهمّ ، بر عهده قوّه قضائیه ،

ص: 10

قضات ، دادگاه ها و همه اشخاص و مراکز مرتبط با قضاوت و دادرسی است .

داوری در نزاع ها و قضاوت در مخاصمات ، کاری بس بزرگ و دشوار است که اگر بر پایه حق و عدل

صورت گیرد، مایه آبروی یک حکومت و اعتماد مردم به مسؤولان و دلگرمی در زندگی است و اگر خدای نکرده به رشوه و بی عدالتی آلوده شود ، موجب خشم خدا و نارضایتی مردم می گردد.

در منابع دینی ، درباره قضاوت و صفات قاضی و بایسته های داوری و برکات اجرای حدود الهی و پاداش قاضیان خداترس و عادل و باانصاف ، رهنمودهای ارزنده ای وجود دارد و نکات مهمی درباره این مسأله حیاتی و عواقب و آثار قضاوت به جور و قضات وابسته به دنیا بیان شده است .

این جزوه که به همت برادر ارجمند حجة الاسلام

ص: 11

محمد حسین بریموندی فراهم آمده است ، گزیده ای از انبوه روایات اسلامی درباره این موضوع است . در همین جا از زحمات ایشان تقدیر می شود .

امید است تعالیم دین و رهنمود پیشوایان معصوم علیهم السلام ، دستگاه قضایی و قاضیان و دادرسان ما

را در قلمرو «قضاوت به عدل» و «پرهیز از جور» مفید افتد و جامعه از برکات آن برخوردار گردند.

انتشارات زائر / آستانه مقدسه

1387 ش

ص: 12

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَوَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا
بَصِيرًا؛(1)

خداوند به شما فرمان می دهد که امانت ها را به صاحبان آن ها باز گردانید، و چون بین مردم داوری می کنید، دادگرانه داوری کنید.
خداوند به امری نیک پندتان می دهد، که خداوند شنوای بیناست.

ص: 13

1-1 . نساء: 58.

1- داوری الهی

وَاللّٰهُ يَحْكُمُ عَلٰی مَا غَابَ عَنْكَ؛ (1)

داوری در آن چه از تو پنهان است با خدای جهان می باشد.

ص: 14

1-1 . نهج البلاغه، نامه 53، ص 404

2- قضاوت رسول الله در بین مردم

امام صادق علیه السلام:

إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ قَدْ قَضَى بِشَاهِدٍ وَيَمِينٍ؛⁽¹⁾

به درستی که رسول خدا صلی الله علیه و آله با شاهد و سوگند بین طرفین دعوا قضاوت می کردند.

ص: 15

1-1 . وسائل الشیعه، ج 27، ص 267.

3- ویژگی الهی قضاوت اهل بیت علیهم السلام

علی بن الحسین علیه السلام :

قَالَ سَأَلْتُهُ بِأَيِّ حُكْمٍ تَحْكُمُونَ؟ قَالَ: حُكْمَ آلِ دَاوُودَ فَإِنْ أَعْيَانَا شَيْءٌ تَلَقَّانَا بِهِ رُوحُ الْقُدْسِ؛ (1)

جعید همدانی گوید: از امام سجاد علیه السلام پرسید: «بر چه اساسی قضاوت می کنید؟»

فرمود: «به حکم و قضاوت داوود». پس اگر در جایی درماندیم روح القدس آن را به ما می رساند.

ص: 16

1-1 . الکافی، ج 1، ص 398.

4- قرآن و سنت برترین داور

علی علیه السلام درباره ارجاع اختلافات به خدا و رسول صلی الله علیه و آله فرموده است:

فَرَدُّهُ إِلَى اللَّهِ أَنْ نَحْكُمَ بِكِتَابِهِ وَرَدُّهُ إِلَى الرَّسُولِ أَنْ نَأْخُذَ بِسُنَّتِهِ؛ (1)

در (خصوصیت و اختلافات) کتاب الهی و سنت نبوی را مراجع حل اختلاف قرار دهید.

ص: 17

1-1 . نهج البلاغه، خ 124، ص 168.

5- اهمیت قضاوت در اسلام

امام امیر مؤمنان علی علیه السلام به شریح:

قَدْ جَلَسْتَ مَجْلِسًا لَا يَجْلِسُهُ إِلَّا نَبِيٌّ أَوْ وَصِيٌّ نَبِيٍّ أَوْ شَقِيٌّ؛ (1)

در جایگاهی نشسته ای که فقط جای نبی و وصی یا انسان شقی و بدبخت است.

ص: 18

1-1 . کافی، ج 7، ص 406.

6- داوری طاغوت

امام صادق علیه السلام:

مَنْ تَحَاكَمَ إِلَى الطَّاعُوتِ فَحَكَمَ لَهُ فَإِنَّمَا يَأْخُذُ سُحْتًا وَإِنْ كَانَ حَقُّهُ ثَابِتًا؛ (1)

اگر کسی طاغوت را حاکم دعوای قرار دهد، اگرچه حق مسلمی برای او حکم کند، حق تصرف در آن چه را گرفته ندارد و آن سحت و مال حرام است، اگرچه حق مسلم او باشد.

ص: 19

1- 1. کافی، ج 7، ص 412.

7- دانش قضات

امام صادق علیه السلام:

أَنْظُرُوا إِلَى رَجُلٍ مِنْكُمْ يَعْلَمُ شَيْئًا مِنْ قِضَائِنَا فَأَجْعَلُوهُ بَيْنَكُمْ فَإِنِّي قَدْ جَعَلْتُهُ قَاضِيًا فَتَحَاكَمُوا إِلَيْهِ؛ (1)

از جمع خود (شیعیان) به کسی مراجعه کنید که بر احکام الهی وقوف و آشنایی دارد و ما او را در بین شما قاضی قرار دادیم. داوری را پیش وی ببرید.

ص: 20

1-1 . کافی، ج 7، ص 412.

8- قضاوت براساس گمان

امام امیر مؤمنان علی علیه السلام :

لَيْسَ مِنَ الْعَدْلِ الْقَضَاءُ عَلَى الثَّقَّةِ بِالظَّنِّ؛ (1)

از عدالت نیست که بر شخص مورد اعتماد براساس گمان داوری کنی.

ص: 21

1-1 . نهج البلاغه، حکمت 220، ص 482.

9- جایگاه صلح در قضاوت

امام امیر مؤمنان علی علیه السلام به شریح:

وَاعْلَمَ أَنَّ الصُّلْحَ جَائِزٌ بَيْنَ الْمُسْلِمِينَ إِلَّا صُلْحًا حَرَّمَ حَلَالًا أَوْ أَحَلَّ حَرَامًا؛ (1)

بدان ای شریح، صلح جایز است بین مسلمانها تا جایی که حلال حرام نگردد یا چیز حرام حلال نشود.

ص: 22

1-1 . کافی، ج 7، ص 413.

10- عادل ترین مردم

امام امیر مؤمنان علی علیه السلام :

أَعْدَلُ الْخَلْقِ أَقْضَاهُمْ بِالْحَقِّ؛ (1)

عادل ترین مردم قضاوت کننده ترین آنان به حق هستند.

ص: 23

1-1 . غرر الحکم، ج 1، ص 184.

11- رسوایی در حکم جور

امام امیر مؤمنان علی علیه السلام :

أَفْطَعُ شَيْءٌ ظُلْمُ الْقَضَاةِ؛ (1)

دردناک ترین چیز ستم کردن قاضیان است.

ص: 24

1-1 . غرر الحکم، ص 147.

12- اهمیت قضاوت به حکم الهی

امام صادق علیه السلام:

مَنْ حَكَمَ فِي دِرْهَمَيْنِ بغيرِ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ فَهُوَ كَافِرٌ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ؛ (1)

کسی که در دو درهم به غیر آنچه از طرف خداوند نازل شد حکم کند، کافر به خداوند بزرگ است.

ص: 25

1-1 . کافی، ج 7، ص 408.

13- طلب قضاوت برای دنیا

رسول خدا صلی الله علیه و آله :

مَنْ ابْتَغَى الْقَضَاءَ وَ سَأَلَ فِيهِ الشُّفْعَاءَ وَكَلَّ إِلَى نَفْسِهِ وَ مَنْ أُكْرِهَ عَلَيْهِ أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْهِ مَلَكًا يُسَدِّدُهُ؛ (1)

هر که جویای منصب قضاوت باشد و برای رسیدن به آن متوسل به این و آن شود، خداوند او را به خودش واگذارد و هر که مجبور به پذیرفتن آن شود خداوند فرشته ای بر او فرستد که استوارش بدارد.

ص: 26

1-1 . کنز العمال، ج 6، ص 94، ح 14994.

14- خصوصیات قاضی خوب

امام امیر مؤمنان علی علیه السلام :

ثُمَّ اخْتَرْتُ لِلْحُكْمِ بَيْنَ النَّاسِ أَفْضَلَ رَعِيَّتِكَ فِي نَفْسِكَ مِمَّنْ لَا تَضِيقُ بِهِ الْأُمُورُ وَلَا تَمْتَحِكُهُ الْخُصُومُ...؛ (1)

پس از میان مردم، برترین فرد نزد خود را برای قضاوت انتخاب کن کسانی که مراجعه فراوان آن ها را به ستوه نیاورد و برخورد مخالفان با یکدیگر او را خشمناک نسازد.

ص: 27

1-1 . نهج البلاغه، نامه 53، ص 410.

امام صادق علیه السلام:

رَجُلٌ قَضَى بِجَوْرٍ وَهُوَ يَعْلَمُ فَهُوَ فِي النَّارِ، وَرَجُلٌ قَضَى بِجَوْرٍ وَهُوَ لَا يَعْلَمُ فَهُوَ فِي النَّارِ؛ (1)

کسی که به ستم حکم کند در حالی که می داند، در آتش است و کسی که جاهلانه حکم به ستم کند، جایگاهش آتش است.

ص: 28

1-1 . کافی، ج 7، ص 407.

امام صادق علیه السلام:

أَيُّ قَاضٍ قَضَى بَيْنَ اثْنَيْنِ فَأَخْطَأَ سَقَطَ أَبْعَدَ مِنَ السَّمَاءِ؛ (1)

هر قاضی در قضاوت دو نفر عمداً به غیر حق حکم کند، سقوطش از سقوط از آسمان به زمین هم سخت تر است.

ص: 29

1-1 . کافی، ج 7، ص 408.

17- جایگاه بیّنه و یمین در قضاوت

رسول خدا صلی الله علیه و آله :

الْبَيِّنَةُ عَلَى مَنْ ادَّعَى وَالْيَمِينُ عَلَى مَنْ أُدْعِيَ عَلَيْهِ؛⁽¹⁾

شاهد آوردن بر کسی است که ادعایی دارد و قسم مال کسی است که ادعا علیه اوست (انکار می کند).

ص: 30

1-1 . کافی، ج 7، ص 415.

18- پاداش زحمات قاضی

امام امیر مؤمنان علی علیه السلام :

إِيَّاكَ وَالتَّضَجُّرَ وَالتَّأَذِّيَ فِي مَجْلِسِ الْقَضَاءِ الَّذِي أَوْجَبَ اللَّهُ فِيهِ الْأَجْرَ، وَيَحْسُنُ فِيهِ الذُّخْرُ لِمَنْ قَضَى بِالْحَقِّ؛ (1)

مبادا در مجلس قضاوت اظهار خستگی و ناراحتی کنی، مجلس که خداوند در آن پاداش قرار داده و برای هر کسی که به حق داوری کند ذخیره خوبی در نظر گرفته است.

ص: 31

1-1 . کافی، ج 7، ص 413، ح 1.

19- رعایت آداب قضاوت

امام امیر مؤمنان علی علیه السلام :

يَا شَرِيحُ لَا تُسَارَّ أَحَدًا فِي مَجْلِسِكَ، وَإِذَا غَضِبْتَ قُمْ، وَلَا تَقْضِينَ وَأَنْتَ غَضْبَانُ؛ (1)

ای شریح در مجلس قضاوت، در گوشی صحبت مکن؛ و اگر عصبانی شدی، برخیز و در حال خشم هرگز داوری مکن.

ص: 32

1-1 . من لایحضره الفقیه، ج 3، ص 15، ح 3239.

20- رحمت الهی بر سر قضاوت حق

امام امیر مؤمنان علی علیه السلام به شریح:

يُدَاللَّهُ فَوْقَ رَأْسِ الْحَاكِمِ تَرْفُفٌ بِالرَّحْمَةِ، فَإِذَا حَافَ وَكَلَّهُ اللَّهُ إِلَى نَفْسِهِ؛ (1)

دست رحمت خدا، بر فراز سر قاضی در حرکت است. پس هر گاه ستم و حق کشی کند، خداوند او را به خودش وا می گذارد.

ص: 33

1-1 . کافی، ج 7، ص 410، ح 1.

21- همراهی ملائکه با قضات

رسول خدا صلی الله علیه و آله :

إِذَا جَلَسَ الْقَاضِي فِي مَجْلِسِهِ، بَسَطَ عَلَيْهِ مَلَكَانِ يُسَدِّدَانِهِ وَ يُرْشِدَانِهِ وَ يُوقِّعَانِهِ، فَإِذَا جَارَ يَخْرُجَانِ وَ يَتْرُكَانِهِ؛ (1)

زمانی که قاضی بر مسند قضاوت می نشیند فرشتگان فرود می آیند بر او که او را یاری و ارشاد می کنند و هنگامی که حکم ناحق بدهد خارج می شوند و او را ترک می کنند.

ص: 34

1-1 . عوالی اللالی، ج 2، ص 342، ح 1.

22- قضات طاغوت

امام صادق عليه السلام:

كُلُّ حَاكِمٍ يَحْكُمُ بِغَيْرِ قَوْلِنَا أَهْلَ الْبَيْتِ فَهُوَ طَاغُوتٌ؛ (1)

هر حاکمی که به غیر قول ما اهل بیت حکم کند، پس طاغوت است.

ص: 35

1-1 . مستدرک، ج 17، ص 244، ح 21240.

23- قضاوت در حالت غیر عادی

رسول خدا صلی الله علیه و آله :

إِنَّهُ نَهَى أَنْ يَقْضَى الْقَاضِي وَهُوَ غَضْبَانٌ أَوْ جَائِعٌ أَوْ نَاعِسٌ؛ (1)

رسول خدا صلی الله علیه و آله نهی فرمودند از قضاوت قاضی در حالت خشم، گرسنگی و یا چرت زدن.

ص: 36

1-1 . مستدرک الوسائل، ج 17، ص 349، ح 24544.

24- گوش دادن به کلام طرفین

رسول خدا صلی الله علیه و آله :

إِذَا تَقَاضَى إِلَيْكَ رَجُلَانِ فَلَا تَقْضِ لِلأَوَّلِ حَتَّى تَسْمَعَ مِنَ الأَخْرِ فَإِنَّكَ إِذَا فَعَلْتَ ذَلِكَ تَبَيَّنَ لَكَ الْقَضَاءُ؛ (1)

هر گاه در مسند قضاوت نشستی حکم مده؛ مگر آن که حرفهای هر دو را شنیده باشی. در آن صورت است که داوری برای تو روشن خواهد شد.

ص: 37

1-1 . من لایحضره الفقیه، ج 3، ص 13.

25- عدالت در نگاه و اشاره

رسول خدا صلی الله علیه و آله :

مَنْ أُبْتُيَ بِالْقَضَاءِ بَيْنَ الْمُسْلِمِينَ فَلْيُعَدِلْ بَيْنَهُمْ فِي لِحْظِهِ وَإِسَارَتِهِ وَمَقْعَدِهِ وَمَجْلِسِهِ؛⁽¹⁾

هر که به داوری کردن میان مسلمانان مبتلا شود، باید در نگاه ها و اشاره کردن ها و جای نشستن و نحوه نشستن خود نسبت به آن ها یکسان رفتار کند.

ص: 38

1- 1 . كنز العمال، ج 6، ص 102، ح 15032.

26- اهمیت گفتار قاضی در قضاوت

رسول خدا صلی الله علیه و آله :

لِسَانُ الْقَاضِي بَيْنَ جَمْرَتَيْنِ مِنْ نَارٍ حَتَّى يَفْضِيَ بَيْنَ النَّاسِ فِيمَا إِلَى الْجَنَّةِ وَإِمَّا إِلَى النَّارِ؛ (1)

زبان قاضی [در هنگام قضاوت] میان دو پاره آتش است تا آن که میان مردم قضاوت کند و سرانجام او را به سوی بهشت یا جهنم می کشاند.

ص: 39

1-1 . تهذیب الاخبار، ج 6، ص 392.

امام امیر مؤمنان علی علیه السلام :

وَلِيَّ ابِالْأَسْوَدِ الدُّوَيْلِيِّ الْقَضَاءِ، ثُمَّ عَزَلَهُ . فَقَالَ لَهُ: لِمَ عَزَلْتَنِي وَ مَا جَنَيْتُ وَ مَا خُنْتُ؟ فَقَالَ: إِنِّي رَأَيْتُ كَلَامَكَ يَعْلُو عَلِيَّ كَلَامَ خَصْمِكَ؛ (1)

امام علی علیه السلام ابوالاسود دوئلی را به قضاوت گماشت. سپس او را عزل کرد. امام علی علیه السلام در پاسخ به ابوالاسود دوئلی که پرسید: «چرا مرا با آن که مرتکب خیانت و جنایت نشده ام از منصب قضا عزل کردی؟» حضرت فرمود: «دیدم که صدایت را از صدای خصم بالا برده ای».

ص: 40

28- جایگاه قاضی عادل در آخرت

امام باقر علیه السلام:

إِنَّ لِلَّهِ جَنَّةً لَا يَدْخُلُهَا إِلَّا ثَلَاثَةٌ: أَحَدُهُمْ مَنْ حَكَمَ فِي نَفْسِهِ بِالْحَقِّ؛ (1)

خداوند را در قیامت بهشتی است که احدی به آن راه ندارد، مگر سه گروه یکی از آن سه گروه کسی است که درباره خودش به حق قضاوت کند.

ص: 41

1-1 . کافی، ج 2، ص 148.

امام صادق علیه السلام :

إِنَّ النَّوَّائِسَ شَكَتُ إِلَى اللَّهِ شِدَّةَ حَرِّهَا، فَقَالَ لَهَا: أَسْكُتِي؛ فَإِنَّ مَوَاضِعَ الْقُضَاةِ أَشَدُّ حَرًّا مِنْكِ؛ (1)

نوایس (جایگاهی در دروزخ) از گرمای سخت خود به درگاه خداوند شکایت کرد. خداوند خطاب به آن فرمود: ساکت باش. همانا جایگاه قاضیان از جای تو سوزان تر است.

ص: 42

1-1 . من لایحضره الفقیه، ج 3، ص 6، ح 3226.

امام صادق علیه السلام :

أَيُّمَا مُؤْمِنٍ قَدَّمَ مُؤْمِنًا فِي خُصُومَةٍ إِلَى قَاضٍ أَوْ سُلْطَانٍ جَائِرٍ فَقَضَى عَلَيْهِ بِغَيْرِ حُكْمِ اللَّهِ فَقَدْ شَرِكَهُ فِي الْإِثْمِ؛ (1)

هرگاه مومنی برادر مومن خودش را جهت رفع خصومت به سوی قاضی یا حاکم ظالمی ببرد و او برخلاف حکم الهی، حکم کند، شریک در گناه قاضی ظالم خواهد بود.

ص: 43

31- موانع قبولی شهادت در قضا

رسول خدا صلی الله علیه و آله :

لَمْ تَجْزُ شَهَادَةُ الصَّبِيِّ وَلَا خَصْمٍ وَلَا مُتَّهَمٍ وَلَا ظَنِينٍ؛ (1)

گواهی کودک و دشمن و متهم و ظنین (مورد گمان بد) پذیرفته نمی شود.

ص: 44

1-1 . النوادر أشعری، ص 160.

32- رشوه در قضاوت

امام صادق علیه السلام:

الرِّشَاءُ فِي الْحُكْمِ هُوَ الْكُفْرُ بِاللَّهِ؛ (1)

پذیرش رشوه در قضاوت همانا کافر شدن به خداست.

ص: 45

1-1 . کافی، ج 7، ص 409.

33- شفاعت در حد نیست

رسول خدا صلی الله علیه و آله :

یا أُسَامَةَ! لَا تَشْفَعُ فِي حَدٍّ؛ (1)

ای اسامه! در حدود الهی شفاعت و واسطه گری ممکن.

ص: 46

1-1 . کافی، ج 7، ص 254، ح 4.

34- خطا در قضاوت (غیر عمد)

امام امیر مؤمنان علی علیه السلام :

إِنَّ مَا أَخْطَأَتِ الْقُضَاةُ فِي دَمٍ أَوْ قَطَعِ فَهُوَ عَلَى بَيْتِ مَالِ الْمُسْلِمِينَ؛⁽¹⁾

همانا خطای قاضی در حکم قصاص به قتل یا قطع عضو بر عهده بیت المال مسلمین است.

ص: 47

1-1 . من لایحضره الفقیه، ج 3، ح 8، ص 5.

35- بدترین قاضی

امام امیر مؤمنان علی علیه السلام :

شَرُّ الْقُضَاةِ مَنْ جَارَتْ أَقْضِيَّتُهُ؛ (1)

بدترین قاضی ها کسی است که ستمگرانه داوری کند.

ص: 48

1-1 . غرر الحکم، ج 2، ص 1194، ح 571.

36- آفت قضاوت

امام امير مؤمنان على عليه السلام :

آفة القضاة الطمَع؛ (1)

آفت قاضيان طمع است.

ص: 49

1-1 . غرر الحكم، ج 2، ص 3936، ص 1194.

37- زوال قدرت قاضی

امام امیر مؤمنان علی علیه السلام :

مَنْ جَارَتْ أَقْضِيَّتُهُ زَالَتْ قُدْرَتُهُ؛⁽¹⁾

هر که در حکمهایش ستم نماید، قدرتش زایل گردد.

ص: 50

1-1 . غرر الحکم، ج 2، ص 1194، ح 7943.

رسول خدا صلی الله علیه و آله :

يُبْعَثُ شَاهِدُ الزُّوْرِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَدْلَعُ لِسَانَهُ فِي النَّارِ كَمَا يَدْلَعُ الْكَلْبُ لِسَانَهُ فِي الْإِنَاءِ؛ (1)

در روز قیامت حال کسی را که شهادت دروغ داده که با زبان خود آتش جهنم را می لیسد، همان طور که سگ کاسه آب را می لیسد.

ص: 51

39- تلقین نکردن به گواهان

رسول خدا صلی الله علیه و آله :

إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ نَهَى أَنْ يُحَايِيَ الْقَاضِيَ أَحَدَ الْخَصْمَيْنِ بِكَثْرَةِ النَّظَرِ وَحُضُورِ الذَّهْنِ، وَنَهَى عَنِ تَلْقِينِ الشُّهُودِ؛ (1)

رسول خدا صلی الله علیه و آله از این که قاضی فقط به یکی از طرفین مخاصمه نیک بنگرد و توجه کند نهی فرموده و از تلقین کردن به گواهان نیز نهی فرمود.

ص: 52

1-1 . مستدرک الوسائل، ج 17، ص 350، ح 21544.

40- قاضی میزبان یکی از شاکیان نباشد

امام امیر مؤمنان علی علیه السلام:

إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ نَهَى أَنْ يُضَافَ الْخَصْمُ إِلَّا وَمَعَهُ خَصْمُهُ (1)

رسول خدا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ نَهَى فرمود، از این که شاکی بدون حضور طرف دعوایش میهمان (قاضی) باشد.

ص: 53

1- الکافی، ج 7، ص 413، ح 4.

81. تهذيب الاحكام، شيخ طوسی، ولادت 385 هـ ق خراسان، وفات 460 هـ ق، نجف اشرف، چاپ دارالکتب الاسلاميه تهران، 1365 هـ ش

82. دعائم الاسلام، نعمان بن محمد تمیمی مغربی، ولادت 259 هـ ق مغرب، وفات، 636 هـ ق، چاپ دارالمعارف مصر، 1385 هـ ق.

83. شرح نهج البلاغه، عبدالحمید بن ابی الحديد معتزلی، ولادت 586 هـ ق مدائن، وفات 656 هـ ق، چاپ، کتابخانه آیت الله مرعشی قم، 1404 هـ ق.

84. عوالی الآلی، ابن ابی جمهور احسائی، ولات: 840 هـ ق. احساء، وفات اوایل قرن دهم هجری قمری، چاپ، انتشارات سید الشهداء(ع) قم، 1405 هـ ق.

85. غررالحکم، عبدالواحد بن تمیمی

ه ق آمد ، وفات ، 550 ه ق ، چاپ ، انتشارات دفتر تبلیغات قم ، 1366 ه ش .

86. کافی ، ثقة الاسلام كلینی ، وفات 328-329 ه ق بغداد ، چاپ دارالکتب الاسلامیة تهران ، 1365 ه ش .

87. مستدرک الوسائل ، محدث نوری ، ولادت 1254 ه ق نور ، وفات ، 1320 ه ق نجف اشرف ، چاپ ، مؤسسه آل البيت قم ، 1408 ه ق .

88. من لا یحضره الفقیه ، شیخ صدوق ، ولادت 305 ه ق قم وفات ، 381 ه ق ، چاپ : انتشارات جامعه مدرسین قم ، سال انتشار : 1413 ه ق.

89. نوادر اشعری ، احمد بن محمد بن عیسی اشعری ،

ولادت ، قرن سوم هجری قمری قم . چاپ مدرسه امام مهدی (عج) قم ، 1408 ه ق .

90. نهج البلاغه ، امام علی بن ابیطالب (ع) ، ولادت ، 13 رجب ، مکّه ، 30 عام الفیل شهادت 21 رمضان سال 40 ه ق کوفه ، ، چاپ انتشارات دارالهجرة قم .

91. وسائل الشیعة ، شیخ حر عاملی ، ولادت ، 1023 ه ق جبل عامل ، وفات 1104 ه ق ، چاپ مؤسسه آل البيت قم ، 1409 ه ق .

ص: 56

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می دانند و کسانی که نمی دانند یکسانند؟

سوره زمر / 9

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک 129/34 - طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: 03134490125

دفتر تهران: 021 - 88318722

بازرگانی و فروش: 09132000109

امور کاربران: 09132000109

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

